

הלכג עירז
בגן תפורה

ג אנת חיעק (ס'ר)

[ד] ואחד ההורג בריא או מולה אפילו גוסס צדי שמים, נהרג עליו, וכן הוא בש"ס סנהדרין ע"ס ע"א ור"מ ל"א פ"ב ה"ו, אף דרוז גוססין למיתה, מ"מ כיון שעמה חי ולא נעשה בו מעשה הרי הוא כחי, כמו שההורג בריא אף אם יבוא אליהו ויאמר שלא היה לו חיים אלא שעה או רגע, מ"מ התורה לא חילקה בין הורג ילד שיש לו לחיות כמה שנים ובין הורג זקן בן מאה, בכל ענין שהורג חי חייה, הכא נמי אף דהוא עומד למיתה, מ"מ מחמת הרגע שיש לו עוד שיחיה על זה חייה, וגוסס כחי לכל דבר, עיין יו"ד סי' של"ט ס"א וסו"מ סי' ר"ג ס"ז.

גנן רפואה לחולה ואוסס

ויער יורג ס'רע וכן ע' (ק"ו)
ג אנת חיעק ס'רע
ג יער איה ס'רע ודיאו תרבה
ג אנת חיעק יורג ס'רע
ג ח'ן רפואה ח'א
ג אנת חיעק ח'א ח'א ס'רע
ג אנת חיעק ח'א ח'א

ויער יורג ס'רע

שלט דיני הגוסס (ואמירת צידוק הדין) ומה הם הסימנים (*) היפים. ובו ה"ם:
א [א] * הגוסס א הרי הוא (א) כחי לכל (ב) דבריו (א) ב אין קושרין לחייו ג ואין סבין

ע" (ע)

שלט א הרי הוא כחי לכל דבר. ואסור לעשות דבר המקרב מיתתו, וכחכ"ר"ן הרי הוא כחי פי' ליתן גע ולמתנה וכהן רשאי ליכנס לבית שהוא עומד בו ואע"פ שרוז גוססים למיתה ע"כ ומצינו הכ"ח בסה"ס ולקמן סי' ש"ע תבאר דאסור ליכנס לבית שיש בו גוסס

ג אנת חיעק ח'א ח'א יורג

סימן קמ

שימוש באברים של מת אף על פי צוואתו להשגת ידיעה בעניני רפואה

בע"ה
א' דר"ח כסלו תשל"ט
מע"כ ידידי החביב הרב מוהר"ר משה שערער שליט"א, נשיא ומנהל אגודת ישראל באה"ב.
בדבר שנשאל מוואשינגטון מלשכת הנשיא (אפיס של הפרעוידענט) בדבר שימוש באברים של המת על פי צוואתו לצורך רפואה, הגני משיב בקצרה כי על פי דין התורה שקבלו חו"ל איש מפי איש עד משה רבינו ע"ה שקבלנו מסיני אין שום אדם בעלים על גופו לצוות שיעשו בגופו ואפילו רק באבר אחד מאבריו שום דבר אף לא לצורכי השגת ידיעה לעניני רפואה, וכל שכן שבניו וקרוביו אינם בעלים על זה, וגם בלא זה אסור בהנאה מגופו של אדם ואפילו מאבר אחד אלא מחוייבין לקברו תיכף כשאפשר בו ביום בלא שום שינוי בגופו ואסור לנתח את גופו ואף לא בחתך אחד אלא צריך לקברו בשלימותו כמו שהיה ב"רבע שמת ואף כשלא היה אפשר לקברו בו ביום אלא אחר א"ה ימים או שנשלח לקברו במקום אחר צריך לקברו בשלימותו כמו שהיה כשמת.
יהגני ידידו,
משה פיינשטיין

ויער איה ס'רע

ג ימו

שנפלה עליו מפולת [א] ספק חי ספק מת. ספק (ט) הוא שם ספק אינו שם"ג (ג) מפקחין עליו אע"פ שיש בו כמה ספיקות: ד' אפילו מצאוהו מרוצץ שאינו יכול לחיות * אלא לפי שעה מפקחין ובודקים עד חוטמו אם לא הרגישו בחוטמו חיות (י) אז ודאי מת לא שנא פגעו בראשו תחלה (יא) לא שנא פגעו ברגליו תחלה:

ג ח'ן רפואה ח'א ח'א

ואע"ג דלא שייך הכא הטעם חלל שנת אמת כדי שישמרו שנתות הרבה משום דלא דוקא שנת ה"ה שנת מלכות כמו שכתב המאירי יומא ח"ל ואעפ"י שנתברר שאי אפשר לו לחיות אפילו שעה אחת שנאמרה שעה ישבו בלבו ויחודה עכ"ל אמנם באמת נראה דכל זה הוא לטעמה בעלמא אבל לדיעה לא תהי כלל נמנות דאין הטעם דדחיין מזה אמת בשביל הרבה מנות אלא דמיון כל המנות בשביל חיים של ישראל וכדילוף לה שמואל מוהי נהם כדכתב הרמב"ם פ"ב מהלכות שנה שאין משפטי המורה נקמה בעולם אלא רחמים והסד ושלוט בעולם וכמו כן לכל הני חנאי דילפי לה ממונה וממילה וממתנה מוכרה דלחיים של אדם קפיד רחמנא (בר מהיהא דחלל שנת אמת וכו') וכן מוכרה לשמואל דלמר גבי חינוק מושלך ברוב ח"י דמפקחין אע"פ דעל פי דין יהיה ח"י גמור ולא יקיים שום מנה אעפ"י כיון דבפקוח נפש אין הולכין אחר הרוב חיישין שמה משתאל הוא. ולפ"י ברור דאפילו קטן מרוצץ נמי מחללין אעפ"י דלא ישמרו שנתות גם לא יתודה ולא יבוא לכלל גדול אעפ"י מחללין וכמו"ה ה"ה חרש ושונה אע"ג דאין בני מלכות מ"מ מחללין עליהם דהא דלא מקיימי מנה הוא משום אונסיהו ולא נפיק מכלל זה אלא ישראל מומר להכעיס דעובר במזיד אבל חרש ושונה המורה פטריהו מחמת אונסיהו ומלכד זה גבי חרש ושונה פשיעא דמחללין עליהם שנת דהא אפילו נהרגין עליהם דגם הם בכלל רשע כי יכה כל נפש כל דהוא נפש כמו קטן וגם הם בכלל לא תעמוד על דם רשע כשאר ישראל וצפירוש אמרה חורה לא תקלל חרש ומלקחין עליהן (אע"פ דישאל רשע מותר לקלל שאני החסד דכתיב ונשיא צעקן בעושה מעשה עמך) ובעל הלכות קטנות נקטתם בה אם מחללין ואם הורגין עליו ודבריו תמוהים מאד ע"ש הי"ט. ודע עוד דה"ה גוסס נמי מחללין עליו בפקוח הגל או אם רופא חומ"ל סתמנים אלו יועילו לו להצריך רגע חייו דהא מרוצץ נמי גוסס הוא וגרע מגוסס דליכא בה אפילו מיעוטי דמיעוטי אעפ"י משום חיי שעה מחללין עליו וכמו כן גוסס וכ"כ האו"ה בשם סמ"ג וסמ"ק ח"ל מלאוהו חי אע"פ שנתרוצץ מוהו ואינו יכול לחיות כ"א מעט-מפקחין עליו ומזויזין אותו לחיי שעה כדאמר גמ' שמתות המעלים עיניו של מת הרי הוא שופך דמים עכ"ל וכ"כ חו"כ גדה דף מ"ד אלא דהם בלא מטעם דמיעוט גוססים לחיים ואין הולכין צפיקוח נפש אחר רוב ולכאורה תמוה דהא אפילו בודאי מת מ"מ חיי שעה ש" ע"י פיקוח הגל ובשביל חיי שעה מפקחין ואפשר דהמק' כללו בה היכי דהרופא נתן לו'איימנים ואומר שירפא לגמרי ע"י דמותך לטמון עליו ולחלל שנת צפיקוח וכדומה דמיעוט גוססין לחיים וסומכין עליו בעניני פק"ג אבל אם היו אמרינן דאפילו מיעוט ליכא א"כ בודאי משק. ודע עוד שראיתי בפמ"ג שכתב דמי שהיה חייב מיתה ב"ד [במים הקדמונים] ונפל עליו הגל דמפקחין עליו דהלא אין ממיחין אותו בשנת וחי שעה יש עכ"פ ולענ"ד לא הניח כלל דהמורה חסד על חי שעה היינו למי שחקה על חיים שלו לאפוקי מה דנברא קטיילה הוא מחמת רשעתו ולא עדיף מרועי בהמה דקה דקיי"ל ביו"ד ק"ח דאין מעלן אותו מן הבור:

ומלקוח נמי ממני מיתה הם כמבואר בסנהדרין דף י'. ולא ידעמי מה היה לו ודע עוד דה"ה גוסס נמי מחללין עליו בפקוח הגל או אם הוא וגרע מגוסס דליכא בה אפילו מיעוטי דמיעוטי אעפ"י משום חיי שעה חי אע"פ שנתרוצץ מוהו ואינו יכול לחיות כ"א מעט-מפקחין עליו ומזויזין אותו

(ה) ר"ן (נר"א) (ה'א)

(ו) אלהי חנה - חו"א

רביעי נדרים ר"ג מ

באיש. חלה: אין מבקש עליו רחמים לא שחיה ולא שימות. נראה בעיני דה"ק פעמים שצריך לבקש רחמים על החולה שימות כגון שמתער החולה בחליו הרבה ואף אפשר לו שחיה כדאמרינן בפרק הטעם (כחונות קד.) דכיון דחזי אמתיא דרבי דעל וקא מטער אמרה יי לטון שיכופו העליונים את התחתונים כלומר דלימות רבי ומש"ה קאמר להמבקר חולה מועילו בחפלתו אפי' לחיות מפני שהיא חפלה יותר מועלת ומי שאיש מבקרו אין לריך לומר שאיש מועילו לחיות חלה אפי' היכא דאיכא ליה הגאה במיתה אפי' אותה זוטרתו איש מהגהו:

סימן עה

בעניני רפואה דחולים שא"א לרפאותם לגמרי

ל"ג בעומר שדמ"ח
מע"כ חתני כבני אהובי הרב הגאון מוהר"ר משה
דוד טענדלער שליט"א.

א. הארכת חיי צער של חולה שא"א לרפאותו

מה שהעיר כתר"ה על התשובה שכתבתי לאחיך הרה"ג ר' שלום שליט"א (ונדפסה לעיל סי' ע"ד), בחולה סרטן (קענסער) שבדרך הטבע אי אפשר שיתרפא לחיות חיי עולם היינו החיים הרגילין לסתם אינשי בזמננו רק לזמן קצר לאיזה חדשים אם צריכין ומחוייבין לרפאותו אם הזמן שיחיה יהיו חיי צער. הנה לפ"מ שנתבאר גם לרפא בסמי מרפא כשא"א אלא להאריך ימי החולה על משך זמן כשידוע שלא מרפאין אלא

שמועילין הסמי רפואה אלא להאריך ימי החולה וא"א אלא בסמים אלו שאין מרפאין אלא מאריכין ימי החולה ביסורין צריך להודיע זה להחולה ולשאל ממנו אם רוצה שיתנו לו רפואה דסמים אלו שאם בחיי יסורין רוצה יותר ממיתה, צריכין ליתן לו ואם אין החולה רוצה לחיות ביסורין אין ליתן לו סמי רפואה אלא אם הוא להאריך חיי עד שיביאו רופא יותר גדול ואפילו אין הרופא גדול אבל רוצים לשאל גם את הרופא ההוא גמי יש ליתן סמים אלו, אבל בלא זה אין ליתן להחולה סמים אלו ומעשים אלו, כיון שהאריכות ימיו יהיו בצער, ורק אם שעי"ן יהיה להם פנאי להביא רופא גדול מאלו שלפניו צריך ליתן או כשהחולה רוצה בחיים אף בחיים כאלו דחיי צער צריך ליתן לו.

(ב) אלהי חנה

וא"ל הגרש"ז אויערבאך שליט"א: שצריכים להבדיל בין טיפולים הממלאים

צרכיו הטבעיים של החולה או המקובלים כשגרתיים, ובין טיפולים שהם מחוץ לגדר השגרה. ולכן חולה למשל, הסובל מסרטן שהתפשט בגופו והוא קרוב למיתה, על אף שיש לו יסורים וכאבים קשים, אסור להפסיק לו או למנוע ממנו חמצן או כל מזון או נוזל מזין אחר, שלהם הוא זקוק. אם הוא סובל מסכרת, אין להפסיק את מתן האינסולין כדי שימות יותר מהר. אין להפסיק את מתן דם או כל תרופה אחרת, כגון אנטיביוטיקה, הדרושה לטיפולו. גם אין למנוע ממנו דברים אלו, כשהמטרה בכל זה אינה כדי לגרום למיתה יותר מהירה של החולה, אולם מאידך, אין כל חיוב לטפל בחולה כזה בצורת קום ועשה כשהטיפול עצמו יגרום לו לסבל רב בנוסף ליסוריו, כשהטיפול הוא מחוץ לגדר השיגרה וכשאין לצפות אלא להארכת חיי במידת מה ולא לריפוי מחלתו היסודית, ובמיוחד אם גם החולה אינו מסכים עקב הכאבים הקשים או הסבל הרב, עכ"ד הגרש"ז אויערבאך שליט"א. ועיין גם לעיל סי' קנה ס"ק ב.

וכן חולה שמצבו ודאי מיואש, שהפסיק לנשום או שלבו הפסיק לפעום, אין כל חיוב לנסות להחיותו או להאריך את חיי שעה שלו, אם זה יוסיף יסורים על יסוריו.³⁴ עוד א"ל הגרש"ז אויערבאך שליט"א: שמותר ליתן מורפיום וכדומה לחולה הגוסס כשזה חיוני כדי לשכך את הכאבים, אף שידוע שיש חשש שזה עלול לקרב את מיתתו, וזאת בתנאי שמטרת הטיפול הינה אך ורק לשכך את כאביו וסבלו. וכל זה כשאין כל זריקה וזריקה בפני עצמה מקצרת חיי החולה בהכרח אלא מבין רבות מתקצרים חיי, אולם חולה שבמצב כזה שאפילו זריקה אחת של מורפיום עלולה להפסיק את נשימתו העצמית, אסור ליתן לו התרופה אפילו כשיש לו כאבים קשים, אלא אם כן החולה יהיה מונשם בצורה מלאכותית.³⁵ ועיין במאמרו של הגר"א נבנצאל שליט"א.³⁶